

Yaratıcı Yazma Ürünlerinde Akran Zorbalığının Temsili 7. Sınıf Uygulama Örneği

Serpil Öztürk

Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Programı, Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye,
serpil.ozturk3@ogr.sakarya.edu.tr ORCID: [0009-0004-2308-4451](https://orcid.org/0009-0004-2308-4451)

Sorumlu Yazar: Serpil Öztürk

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Kaynak Gösterimi: Öztürk, S. (2024). Yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığının temsili 7. sınıf uygulama örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 20(2), 89-102. <https://doi.org/10.17244/eku.1516062>

Etik Not: Araştırma ve yayın etiğine uyulmuştur. Bu araştırma için Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih 05.07.2024: , Sayı: E-61923333-050.99-376319).

Representation of Peer Bullying in Creative Writing Products 7th Grade Application Example

Serpil Öztürk

Institute of Educational Sciences, Department of Turkish and Social Sciences Education, Turkish Language Education Program, Master's Student, Sakarya University, Sakarya, Türkiye
serpil.ozturk3@ogr.sakarya.edu.tr ORCID: [0009-0004-2308-4451](https://orcid.org/0009-0004-2308-4451)

Corresponding Author: Serpil Öztürk

Article Type: Research Article

To Cite This Article: Öztürk, S. (2024). Yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığının temsili 7. sınıf uygulama örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 20(2), 89-102. <https://doi.org/10.17244/eku.1516062>

Ethical Note: Research and publication ethics were complied with. Ethical approval was obtained for this research from the Scientific Research Ethics Committee of Sakarya University Graduate Education Institute (Date 05.07.2024: E-61923333-050.99-376319).

Yaratıcı Yazma Ürünlerinde Akran Zorbalığının Temsili 7. Sınıf Uygulama Örneği

Serpil Öztürk

*Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı, Türkçe Eğitimi Programı,
Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya, Türkiye,
serpil.ozturk3@ogr.sakarya.edu.tr ORCID: [0009-0004-2308-4451](https://orcid.org/0009-0004-2308-4451)*

Öz

Akran zorbalığı okulda, pansiyonda, yemekhanede, bahçede hatta lavabolarda öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı bir durumdur. Tanımının dahi zor yapıldığı akran zorbalığı bilinmesi, öğrenilmesi gereken bir alandır. Konu yeterince bilinmediği takdirde yaşanan olumsuzluklar, bazen uzun yıllara yayılırken bazense ömür boyunca bireyin taşıması gereken bir yük olarak kalır. Bilindiği üzere yaratıcı yazma ile birey hayal gücünü harekete geçirerek keyifli yazma süreci yaşar ve var olan problem durumu hakkında düşünme imkânı bulur. Düşünme süreci sayesinde kişi, probleme birbirinden farklı çözüm yolları üretir. Bu doğrultuda araştırmanın amacı 7. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı konusunda yaratıcı yazma becerilerinden hareketle ortaya çıkardıkları metinlerdeki yönelimlerini tespit etmek, hangi tür akran zorbalığına ve akran zorbalığı rollerine yer verdiklerini bulmak, ayrıca duruma nasıl çözüm getirdiklerini tespit etmektir. Çalışmada betimsel analiz kullanılmıştır. Çalışma grubuysa 7. sınıfa giden 28 öğrenciden oluşmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda ulaşılan verilerin frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Ayrıca metinler akran zorbalığı türlerine, rollerine ve çözüm rollerine göre sınıflandırılmıştır. Öğrenci metinlerinde en çok fiziksel ve sözel zorbalık yer bulurken en az maddi zarar veren zorbalık ile sanal zorbalık tercih edilmiştir. Erkek öğrencilerin savunucu izleyici rolünü, kız öğrencilere göre anlamlı bir farklılıkla metinlerinde işledikleri saptanmıştır. Bununla beraber erkek öğrencilerin yazılarında problem durumuna çözümleri az da olsa “mekânı terk etme” şeklinde karşımıza çıkmıştır.

Makale Bilgisi

Anahtar Kelimeler: akran zorbalığı, zorbalık, yaratıcı yazma.

Makale Geçmişi:

Geliş: 14 Temmuz 2024
Düzeltilme: 21 Kasım 2024
Kabul: 24 Kasım 2024

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Representation of Peer Bullying in Creative Writing Products 7th Grade Application Example

Abstract

Peer bullying is a situation frequently encountered by students in various environments, including schools, dormitories, dining halls, gardens, and even restrooms. Although its definition is difficult to articulate, peer bullying is a field that must be understood and studied. When the issue is not sufficiently known, the resulting negative impacts can persist for years, and in some cases, remain a lifelong burden for individuals. As is widely recognized, creative writing allows individuals to activate their imagination, engage in an enjoyable writing process, and reflect on existing problem situations. Through this process of reflection, they can generate various solutions to the problem. In this context, the aim of this research is to identify the tendencies in the texts created by 7th-grade students regarding peer bullying based on their creative writing skills. The study also aims to determine the types of peer bullying, the roles involved in bullying, and the solutions proposed by students. A descriptive analysis was used in the study, and the study group consisted of 28 7th-grade students. The data obtained in line with the study's objectives were analyzed using frequency and percentage calculations. Additionally, the texts were classified according to the types of peer bullying, roles in bullying, and solution roles. The findings revealed that physical and verbal bullying were the most commonly mentioned forms of bullying in student texts, while material damage-related bullying and cyberbullying were the least addressed. Male students were found to incorporate the role of “defender bystander” in their texts significantly more than female students. Moreover, male students occasionally proposed “leaving the environment” as a solution to the problem situations in their writings.

Article Info

Keywords: Peer bullying, bullying, creative writing,

Article History:

Received: 14 July 2024
Revised: 21 November 2024
Accepted: 24 November 2024

Article Type: Research Article

Extended Summary

Introduction

Bullying is the constant or regular exposure of a person to unwanted behavior with the intention of harming another person or others. Although the concepts of bullying, aggression and violence have different definitions, they are often confused and used interchangeably. Aggression is a destructive form of behavior that includes physical intervention and violence. Bullying and violence are a special type of aggression. While aggression is short-lived and develops momentarily, bullying is repeated and long-term. Violence occurs due to the intensity of an emotion and is mostly harsh and rude behavior. The consequences can lead to injury or even death. Peer bullying is a kind of cycle. This cycle includes the child (bully), the child who is being bullied (victim), the child who both bullies and is exposed to it (bully/victim), and the audience (witness) group and proxy bullying.

The history of peer bullying is at least as old as human history. Its entry into scientific literature is based on the definitions and projects made on the subject by Psychology Professor Dan Olweus in the 1970s. In 1983, Olweus put forward the 'Systematic Olweus Peer Bullying Prevention Plan' to be implemented in schools. With this prevention plan, peer bullying in schools has decreased by 50% within two years. Studies in this field in Turkey date back to the early 2000s. Nowadays, peer bullying is commonly seen wherever children come together. When children are together, an unlimited number of interactions occur. Unfortunately, these interactions do not always result in positive results. It is observed that more than half of the children participate in attacks against other children.

Writing, which is among the four basic language skills, is one of the tools that enable the individual to express himself. Of course, the process of expression is made possible by transforming letters into symbols. Although the process initially starts as self-expression, over time it develops the idea of staying for tomorrow and the important thing is to produce a text. As it is known, with creative writing, individuals have the opportunity to think about existing problem situations. They activate their imagination and produce creative solutions to solve the problem. When the literature was examined, it was determined that studies on peer bullying in creative writing products had not been conducted before. The research is important because it will fill a gap in the field. Thanks to the study, texts about peer bullying will be created in which students narrate their thoughts for the first time, and peer bullying will be represented in the texts. The aim of the research is to determine the orientations of 7th grade students in the texts they create based on their creative writing skills on the subject of peer bullying, to determine which types of peer bullying and which peer bullying roles they include, and also to determine how they find a solution to the situation by using which roles regarding the solution of peer bullying.

Method

Descriptive analysis, one of the qualitative research methods, was used in this research, which aims to determine the tendencies in the stories of 7th grade students about peer bullying and to determine which types of peer bullying and peer bullying roles they include, as well as to find out how the situation is solved by using which roles in the solution of peer bullying. Descriptive analysis provides a complete and careful description of a given situation. With this method, the characteristics of individuals, groups, and physical environments are summarized. However, after the summarization process, the data obtained is interpreted.

Results

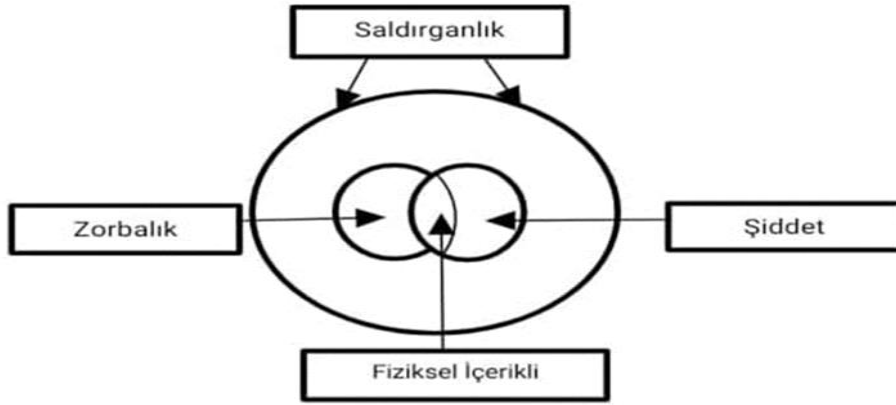
It was observed that students mostly used physical and verbal bullying types in their texts, and it was determined that the least used types of peer bullying were bullying that caused financial harm and cyber bullying. When the texts were examined, it was noticed that male students used the defensive spectator role in their texts 4 times more than female students. It has been determined that female students are more open to receiving external help when looking for a solution to the situation compared to male students. In addition, in the texts examined, it is seen that female students do not prefer to escape from the problem situation in any way, while male students, although small in number, choose to leave the place. As a result, the creative writing approach; It has been observed that it allows the student to reflect their observations, imagination, and perceptions of the outside world based on their own lives and experiences. It is noteworthy that in the findings section of our study, some students said that an event similar to the story they told at the end of their writings had happened to them.

Giriş

Zorbalık evde, okulda, sokakta, bahçede, sinemada yani hayatın hemen hemen her alanında karşımıza çıkan bir eylemdir. Dolayısıyla “zorbalık” teriminin bilinmesi zorunluluk oluşturur. Zorbalığın tanımı, pek çok farklı açıdan ele alınabilir. Yeldan (2003, s. 29) zorbayı güç gösterisi yapan kişi olarak ele alır. Aynı zamanda ona göre gücünü zayıf kişilere yönelten ve onlara zarar veren kişi ya da kişiler de zorbadır. Emre (2021, s. 89) ise zorbalığı negatif tekillik olarak görür. Ona göre zorbalık, gücün tek bir noktadan başlayarak kendisi dışındaki bütün öğeleri kendine bağlamak için yola çıkması ve önüne çıkan her türden engeli yine bu gerekçeden ötürü yok etmesidir. Zorbalık bir kişinin bir başkasına veya başkalarına (bir gruba) zarar vermek amacıyla sürekli ya da düzenli olarak istenmedik davranışlara maruz bırakması şeklinde de tanımlanabilir (Akduman vd., 2022, s. 3).

Zorbalık, saldırganlık ve şiddet kavramları farklı tanımlamalara sahip olsa da çoğunlukla karıştırılır ve birbirlerinin yerine kullanılır. Saldırganlık, fiziksel müdahaleyi ve şiddeti içeren yıkıcı bir davranış biçimidir. Zorbalık ve şiddet ise saldırganlığın özel bir türüdür. Saldırganlık kısa sürüp anlık gelişirken zorbalık tekrar eder ayrıca uzun sürelidir (Yalnız, 2023, s. 20). Şiddet ise bir duygunun yoğunluğu nedeniyle ortaya çıkar, çoğunlukla sert ve kaba davranışlardır. Sonuçları adam yaralamaya hatta öldürmeye kadar gidebilir (Gürsoy, 2010, s. 8). Sıralanan bu kavramlar iyi tanınmalı ve ilişkileri öğrenilmelidir. Saldırganlık, şiddet ve zorbalık ilişkisi Şekil 1.’de gösterilmiştir.

Şekil 1. Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler (Pişkin, 2002, s. 537).

Şekilden de anlaşılacağı üzere saldırganlık kavramının alt boyutlarında zorbalık ve şiddet yer alır. Bunların yanı sıra zorbalığa çok benzeyen ancak ondan farklı olan bir diğer durum ise çocuklar arasında yaşanan çatışmalardır. Belli bir olay ya da durum dâhilinde gerçekleşen bu eylemler, söz konusu olay ya da durumun ortadan kalkmasıyla son bulur. Burada davranışın sürekliliği yoktur.

Bir durumun zorbalık olup olmadığını anlayabilmek için özelliklerine ve süreklilik arz edip etmediğine bakmak gerekir (Duygulu & Muslu, 2023; Erk, 2021). Buradan yola çıkarak zorbalıkta öne çıkan bazı özellikleri tespit edip sıralayabiliriz: Kasıt, güç dengesizliği ve tekrarlama (Dunsmuir vd., 2022, s. 199). Tespit edilen bu durumlar daha önce Psikoloji Profesörü Dan Olweus tarafından 1993’te dile getirilmiştir ve tanımları şu şekildedir:

Kasıt: Çocuk bunu yapmak istemiştir veya bile bile yapmıştır anlamına gelir. (Dunsmuir vd., 2022, s. 198). Dolayısıyla bilinçli olarak harekete geçme söz konusudur.

Güç Dengesizliği: Zorbalık yapan kişinin bir nedenden ötürü kendini mağdurdan üstün görmesidir. (Akduman vd., 2022, s. 3). Burada mağdur olanın zorbalığı yapana göre fiziksel, duygusal ya da başka herhangi bir açıdan zayıf olduğu bilinmelidir.

Tekrar: Yapılan eylem bir seferlik değildir, bir süredir devam eden bir durumun parçasıdır (Dunsmuir vd., 2022, s. 199). “Tekrar” göz ardı edildiğinde çoğu zaman akran zorbalığı olarak düşünülen hadisenin aslında akran çatışması olduğu görülür.

Bu tanımlara ek olarak zorbanın, güç elde etme çabası içinde olduğu; yaptığı eylemlerin fiziksel, duygusal, sosyal ya da sözel şiddet içerdiği ve çevresinde/ kurbanda korku, panik, çaresizlik, umutsuzluk, hayata karşı ilgisizlik gibi duygular yarattığı göz önünde bulundurulmalıdır (Şahan, 2020, s. 49).

Akran Zorbalığı

Akran zorbalığının tarihi, en az insanlık tarihi kadar eskidir. Bilimsel literatüre girişi ise 1970’lerde Psikoloji Profesörü Dan Olweus’un konuyla ilgili yaptığı tanım ve projelere dayanır. 1983’e gelindiğinde Olweus okullarda uygulanmak üzere “Sistematik Olweus Akran Zorbalığını Önleme Planı”nı ortaya koyar. Bu önleme planı ile birlikte iki yıl içerisinde okullardaki akran zorbalığının %50 azaldığı görülür. Türkiye’de bu alandaki çalışmalar, 2000’li yılların başına rastlar. Günümüzde ise akran zorbalığı yaygın olarak çocukların bir araya geldiği her yerde görülür (Duygulu & Muslu, 2023; Erk, 2021). Çocuklar beraberken sınırsız sayıda etkileşim açığa çıkar. Bu etkileşimler ne yazık ki her zaman olumlu sonuçlanmaz. Çocukların yarından fazlasının diğer çocuklara yönelik saldırılara katıldıkları görülür.

Çocuklardan bazılarının saldırı esnasında mağdur olduğu, bir bölümünün ise saldırganları aktif bir şekilde harekete geçirdikleri, başka bir bölümünün ise müdahale etmeyip kenardan izlediği tespit edilmiştir. Söz konusu kurbanları savunmak olduğunda bunun için adım atan çocuk yüzdesinin ise küçük olduğu dikkatten kaçmaz (Alpay vd., 2021, s. 445). Yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre akran zorbalığı sürecinde çocukların yer aldığı bölümler ve yüzdelik değerler şöyledir: Zorbalık yapan %11,5, kurban %9,7, role girmeyen %26 ve diğer rolleri üstlenen çocuklar %52,8’dir (Dönmez & Topçu, 2015, s. 2). Görüldüğü üzere yüzdelik değeri en fazla olan “diğer roller” i üstlenen çocuklardır. Bu da süreç içerisindeki rollerinin yadsınamaz olduğunu kanıtlar.

Bilgilerden yola çıkarak diyebiliriz ki akran zorbalığı bir çeşit döngüdür. Bu döngünün içerisinde çocuk (zorba), zorbalığa maruz kalan çocuk (mağdur, kurban), hem zorbalık yapıp hem de buna maruz kalan çocuk (zorba/ kurban), izleyici (tanık) grubu ve vekil zorbalık yer alır (Akduman vd., 2022; Erk, 2019; Yalnız, 2023).

Zorba çocuk: Saldırgan davranışlar sergileyen kişiler, zorba olarak nitelendirilir (Duygulu & Muslu, 2023, s. 19). Bu kişileri harekete geçiren üstünlük kurma çabasıdır ve zararı en çok kendilerine verirler.

Kurban çocuk: Zorbalığa maruz kalan bireyler kurban olarak tarif edilir. Kurbanlar genel olarak öz güvenleri düşük, karamsar ve kaygı düzeyi yüksek kişilerdir (Duygulu & Muslu, 2023, s. 20). Kurban, bu durumun üstesinden gelemediğinde zorbalığın ağırlığını ömür boyunca taşır.

Hem zorbalık yapıp hem de buna maruz kalan çocuk: Zorbalık rolleri arasında en riskli görülen bu gruptaki bireylerdir. Burada bireyler kendilerinden daha güçlü olanların zorbalığına maruz kalırken kendilerinden daha güçsüz olanlara ise zorbalık yaparlar (Meb, 2024 & Yalnız, 2023). Duygusal durumları diğer rolleri üstlenen çocuklara göre daha farklı olduğu için onları sakinleştirmek çok daha zordur.

İzleyici (tanık) grubu: Grup içerisinde yardımcı, destekleyici, savunucu ve sadece izleyici rolünü üstlenenler yer alır. Yardımcılar, zorbalık durumunun içerisinde aktif olsalar da zorbalığı başlatıcı değildirler. Daha ziyade zorbalığı kim başlattıysa onun yanında yer alıp yardımcısı gibi davranırlar. Destekleyiciler, aktif olarak kurbanı saldırıda bulunmasa da zorbaya pozitif dönüt veren kişilerdir. Bu kişiler zorbalığın geçtiği yere gelerek onları izler, izleyici olarak zorbayı destekler; gülerken, alkışlayarak da zorbayı cesaretlendirir. İzleyiciler, zorbalığın dışında kalır ve bir şey yapmayı tercih etmezler. Öte yandan sessizlikleriyle zorbayı onaylamış olurlar. Savunucular kurbanı rahatlatıp sakinleştirir, onun yanında yer alır ve başkalarının zorbalığı durdurması için mücadele eder. (Şahan, 2020, s. 79-80). Bilinmelidir ki zorbalık sürecinde yer alan roller içerisinde en büyük pay izleyici grubuna aittir.

Vekil Zorbalık: Burada zorbalığı yapan çocuk ya bir başkası adına ya da sırf bir başkası söylediği için zorbalık fiilini gerçekleştirir (Yalnız, 2023, s. 38). Kendi düşüncesi ya da fikriyle değil daha çok telkinlerle hareket eder.

Tanımlamalardan yola çıkarak zorbalığın, çocuğu sadece bireysel olarak etkilediği düşünülmemelidir. Erk’e (2019, s. 13) göre zorbalık okul iklimi dâhil zorbalık içerisinde yer alan herkesin hem bugünü hem geleceğini olumsuz yönde etkiler. Dolayısıyla zorbaları fark etmemek ya da daha kötüsü görmezden gelmek tehlikelidir (Akduman vd., 2022, s. 5).

Akran zorbalığına müdahalenin gecikmesinin ya da fark edilmemesinin nedeni akran zorbalığı ile akran çatışmasının karıştırılmasıdır. Bu iki olgu iyi tanındığı takdirde gerekli önlemler vaktinde alınır. Akran zorbalığı ve akran çatışması arasındaki farklar ise şöyledir:

Tablo 1. Akran zorbalığı- rehber öğretmen/ psikolojik danışanlar için kitapçık (Doğan & Yüzbaşı- Vural, 2021, s. 8)

Akran Zorbalığı	Akran Çatışması
Öğrenciler arasında arkadaşlık ilişkisi yoktur.	Öğrenciler arasında arkadaşlık ilişkisi vardır.
Öğrenciler arasında güç dengesizliği vardır.	Öğrenciler arasında güç dengesi vardır.
Davranışlar sıklıkla tekrar eder.	Davranışlar arada sırada yaşanır, çatışma sürekli değildir.
Fiziksel ve psikolojik sonuçları kalıcı ve ağırdır.	Sonuçları ciddi değildir.
Pişmanlık ve sorumluluk alma yoktur.	Öğrenciler pişmanlık duyar ve sorumluluk alır.
Problem çözülmeye çalışılmaz.	Öğrenciler çoğunlukla problemi çözmeye çalışır.
Eşit duygusal tepki yoktur. Sadece zorbalığa maruz kalan öğrencinin yaşadığı olumsuz duygusal tepkiler vardır.	Öğrenciler arasında eşit duygusal tepki vardır.

İş zorbalık yapan çocuğu tespit etmeye gelince şu özelliklerin varlığı gözetilmelidir:

Bu eylemi gerçekleştiren bireyler;

- genel olarak saldırgan bir tutum sergiler,
- arkadaşları üzerinde baskı kurma isteğine sahiptirler,
- popüler olmaya önem verirler (Erk, 2022, s. 10).

Akran zorbalığını davranış edinen bireyin aslında herkesten çok korktuğu görülür. Birey, bu korkusunu baskılamak içinse etrafa korku salma eğilimi gösterir. Ayrıca bilmek gerekir ki bireyin korkularını zayıflık sanması onu şiddete ya da zorbalığa yönlendirir (Akbaş, 2023, s. 22). Özellikle çocukluk döneminden sonra akran zorbalığına maruz kalırsa bireyin kimlik kazanmada sıkıntı çekeceği, çoğunlukla akranları tarafından kabul göremeyeceği, onlarla sağlıklı iletişim kuramayacağı, bir şekilde yalnızlığa itileceği ve istenmeyen psikolojik süreçler yaşayacağı göz önünde bulundurulmalıdır (Gürsoy, 2010, s. 29). Tüm bunlar gösteriyor ki sürece bir şekilde dâhil olmuş taraflar (zorba, kurban ya da izleyici) bundan olumsuz etkilenip mağdur olur. Tarafların durumu düşünüldüğünde akran zorbalığının kazanımı olmadığı da ortaya çıkar.

Akran Zorbalığının Türleri

Alanyazımında akran zorbalığının pek çok farklı türe ayrıldığı görülür. Bunlar fiziksel, sözel, sanal (siber), cinsel, maddi zarara uğratmaya yönelik ve dışlama (duygusal) içerikli zorbalık olarak sıralanabilir.

Fiziksel Zorbalık: Vurmak, tekmelemek, yumruk atmak, çekmek, itmek, tırmalamak, saç çekmek, çelme takmak, çeşitli aletlerle saldırmak, okul eşyalarına ya da diğer eşyalara zarar vermek, pantolon indirmek, haraç almak, hatta mahremiyet alanlarına dokunmak gibi eylemleri içerir (Şahan, 2020, s. 61). Anlaşılabacağı üzere burada güç daha çok fiziksel olarak ortaya çıkıp somutlaşır.

Sözel Zorbalık: Lakap takmak, tehdit etmek, kişiye küfretmek, dedikodu yapmak, alay etmek, bağırarak, kişinin ırkı, cinsiyeti, sosyal ekonomik durumuyla ya da özel ihtiyaçları hakkında yorum yapmak, sürekli eleştirmek gibi davranışları içerir (Erk, 2019, s. 37). Ayrıca fiziksel zorbalığa göre daha az fark edilen sözel zorbalığı durdurmak ya da önüne geçmek zordur.

Sanal (Siber) Zorbalık: Teknolojinin gelişmesi, telefonların ve sosyal medyanın ulaşılabilirliği nedeniyle zorbalık çeşitleri arasında en çok karşılaşılan tür sanal/ siber zorbalıktır. Bu türde zorba hemen teşhis edilemez. Zorbanın kurbanı ulaşması ise rahattır. Dolayısıyla zorbanın kurbanı psikolojik olarak etkilemesi, tedirgin etmesi diğer zorbalık çeşitlerine göre kolaydır. Siber zorbalıkta zorba ve kurban arasında fiziksel temas yoktur ancak kurban maruz kaldığı davranışlar karşısında olumsuz etkiler alır (Dugulu & Muslu, 2023, s. 49-52). Bununla beraber sanal/ siber zorbalık daha çok ortaöğretim düzeyinde görülür.

Maddi Zarara Uğratmaya Yönelik Zorbalık: Bireyin bir başkasının eşya ve malına zarar vermesidir. Örneğin zorbanın kurbanı ait bir aracın lastiğini patlatması ya da onu çizmesi gibi eylemler bu başlık altında değerlendirilir. Çocuklar ve ergenler arasında bu, maddi değeri daha düşük olan eşyalara zarar verme şeklini alır. İzinsiz kalem, silgi

almak, ders notlarına el konulması ya da ders notlarının tahrip edilmesi, defterin, kitabın yere atılması gibi davranışlar en sık karşılaşılan maddi zarara yönelik zorbalıklardır (Yalnız, 2023, s. 29-30). Burada zorba, davranışlarını nesnelere yönelterek kurbanı zarar vermeye çalışır.

Dışlama (Duygusal) İçerikli Zorbalık: Ortada zarar verici davranış olmamasına rağmen bireyi en çok yıpratıcı zorbalık çeşididir. Bireyin benlik algısının düştüğü bu zorbalık türünde kişi neden bu davranışlara maruz kaldığını derin olarak sorgular. Düşmanca davranma, grup dışına itme, dedikodu yayma, yok sayma ya da görmezden gelme örnek olarak verilebilir (Yalnız, 2023, s. 30-31). Duygusal zorbalığın üstesinden gelinmediği takdirde birey yalnızlaşacak ve içe dönük bir yaşam sürecektir.

Akran Zorbalığının Çözümünde Roller

Akran zorbalığının çözümü için okul ve eğitimcilerin, ebeveynlerin ve sosyal çevrenin rollerinden faydalanmak gerekir. Okullar, zorbalık için elverişli ortamlara sahiptir. Okul ve eğitmen rolünün sağlıklı işleyebilmesi, akran zorbalığıyla ilgili tüm bilgilerin öğrenilmesinden, doğru program ve ilkelerin oluşturulmasından geçer. Bütüncül bir okul yaklaşımı çerçevesinde açık, net, tutarlı bilgiler verilmeli ve okullarda Akran Zorbalığını Önleme Komisyonları kurulmalıdır (Meb, 2024; Şahan 2020). Çocuğun hayatındaysa ebeveynler, belirleyici bir rol üstlenir. Dolayısıyla ebeveynlerin akran zorbalığının çözümünde kendilerine düşen rollere uygun davranışları ve sağlıklı iletişim kanallarına başvurmaları beklenir. Şahan (2020, s. 103-125) ebeveynlerin baskıcı ya da aşırı korumacı olmaktansa destekleyici rol üstlenmeleri gerektiğini ifade eder. Ona göre sosyal çevre, kişinin doğduğu andan hayata veda ettiği ana kadar yaşamını ve kişiliğini etkiler. Görülüyor ki bireyin ailesi, birlikte olduğu diğer insanlar ve okul ortamı çocuğun karakterinin şekillenmesinde önemli bir unsurdur.

Yazma ve Yaratıcı Yazma

Dört temel dil becerisi içerisinde yer alan yazma, bireyin kendini ifade etmesini sağlayan araçlardan biridir. Elbette ifade etme süreci harflerin sembollere dönüştürülmesiyle mümkün olur (Kasten & Yıldırım, 2013, s. 3). Her ne kadar süreç başlangıçta kendini anlatma olarak biçimlense de zamanla yarına kalma düşüncesi de gelişir ve önemli olan ortaya metin çıkarmak olur.

Öte yandan günümüzde teknolojinin yeterince gelişmiş olması yazmayı olumsuz yönde etkiler. Teknolojiyle birlikte çok fazla uyarıcıya maruz kalındığından yazma göz ardı edilir. Kullanımdaki bu düşünüş nedeniyle yazma, üzerinde durulması gereken önemli bir alan haline gelir. Yazma becerisinin gelişmesinde okullarda yazma eğitimine ayrılan süre, öğrencilerin yazmaya duydukları ilgi etkili olur (Göçen, 2021, s. 2). Burada yazma becerisi için kullanılacak model veya yaklaşımlar göz önünde bulundurularak sürecin planlanması öne çıkar.

Geleneksel yönetime bağlı kalınarak metinler oluşturulduğunda ürün elde etmek önem arz eder. Metinde ne yazıldığından çok cümle kurulumları, dilbilgisi kuralları, sayfa düzeni gibi hususlar öne çıkar. Birey, önceden sınırları belirlenmiş bir alanda metinler üretmeye çalışır (Gökçen, 2021, s.2-3). Bu durumda yazma sıkıcı, bir an önce bitirilmesi gereken, zevk vermektense uzak bir beceri olarak algılanır.

Öğrencilere öğüt ya da tavsiye verici yazılar yazdırmakla, deyim ve atasözü gibi kalıp ifadelerden yola çıkarak onları dar bir alana hapsetmekle yazma becerisi geliştirilemez. Öğrenciler bu tip konulara bağlı kalarak sadece bilgilendirici yazı yazabilir ve zaten rahat hareket edemedikleri bu alanda, ortaya çıkardıkları çalışmalarla yazmayı sevmeleri pek de mümkün olmaz (Tonyalı, 2010, s. 53). Her şeyden önce yazının düşünceyi belirlemede, aynı zamanda onu zenginleştirip boyutlandırmada büyük katkısı olduğu hatırlanmalı ve yazı yazmak için uygun ortam oluşturulmalıdır (Göçer, 2019, s. 30-34). Öğrenci sınıf ortamında rahat olmalı, neden yazdığını, kime yazdığını iyi bilmelidir. Bunun için süreç odaklı yazma tercih edilebilir.

Süreç odaklı yazmada içerik, yani ne anlatıldığı, biçimden daha önemlidir. Konu sadece bir araç olduğu için öğrencinin konulardan herhangi birini seçme hakkı bulunur. Konu öğretmen tarafından verilebileceği gibi öğrencinin kendisi de konuyu seçebilir (Maden, 2022, s. 109). Bununla beraber süreç odaklı yazmada her türden metin oluşturulabileceği için sadece bilgilendirici yazılar ortaya çıkmaz. Ayrıca düşüncelerin doğru ya da yanlışlığına da bakılmaz. Bu sayede öğrenci, rahatça fikirlerini ya da hissettiklerini paylaşır (Kasap, 2019, s. 25-27). Böylece öğrenciler dış dünyadan algıladıklarını, beş duyu organıyla alınan izlenimlerini, kendi bakış açılarıyla ve hayal güçlerini kullanarak kâğıda döker (Beydemir, 2010, s. 20). Aynı zamanda bu yaklaşımda öğrencilere diğer modellerden farklı olarak yazılı anlatım becerilerini geliştirme imkânı da sunulur. Bu şekilde kendilerine has anlatım üsluplarının oluşması sağlanır.

Oluşan üslup sayesinde öğrencilerin, yaratıcı yazma becerisini geliştirdikleri görülür (Tonyalı, 2010, s. 53). Yazma süreci bu şekilde sıkıcılıktan, zorlamadan kurtularak zevk alınan, istenilen bir beceri alanı haline getirilir.

Hayatın her alanında öğrencilerin sıklıkla karşılaştığı ve çoğunlukla tanımını yapamadıkları akran zorbalığı bilinmesi, öğrenilmesi gereken bir alandır. Alan hakkında yeterince bilgi olmadığı takdirde yaşanan bu olumsuzluk uzun yıllara yayılır. Bazense ömür boyunca bireyin omuzlarında taşınması gereken bir yük olarak kalır. Gerekli yardım ve desteği içerden ya da dışardan aldığı güçle çözemeyen birey, derin bir yalnızlık yaşar. Bilindiği üzere yaratıcı yazma ile bireyler var olan problem durumları hakkında düşünme imkânı bulur. Problemi çözebilmek adına hayal güçlerini harekete geçirip yaratıcı çözümler üretir. Alanyazını incelendiğinde yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığı çalışmalarının daha önce yapılmadığı tespit edilmiştir. Araştırma, alandaki bir boşluğu dolduracak olması nedeniyle önem taşır. Çalışma sayesinde akran zorbalığıyla ilgili, öğrencilerin düşüncelerini ilk kez hikâyeleştirdiği metinler oluşacak ve metinlerde akran zorbalığı temsil edilecektir. Araştırmanın amacı 7.sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı konusunda yaratıcı yazma becerilerinden hareketle ortaya çıkardıkları metinlerdeki yönelimlerini tespit etmek, hangi tür akran zorbalığına ve hangi akran zorbalığı rollerine yer verdiklerini saptamak, bununla beraber akran zorbalığının çözümüne dair başvurdukları rolleri tespit etmektir.

Yöntem

Araştırma Deseni

7. sınıf öğrencilerinin akran zorbalığı konusunda ortaya çıkardıkları hikâyelerdeki yönelimleri tespit etmeyi ve hangi tür akran zorbalığına ve akran zorbalığı rollerine yer verdiklerini bulmayı, akran zorbalığının çözümünde hangi rolleri kullanarak duruma nasıl çözüm getirildiğini incelemeyi hedefleyen bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analiz ile verilen bir durumun tam ve dikkatli bir şekilde tanımlanması sağlanır. Bu yöntemle bireylerin, grupların, fiziksel ortamların özellikleri özetlenir (Büyüköztürk, 2024, s. 25). Bununla beraber özetleme işinden sonra elde edilen verilerin yorumlanması yapılır (Şimşek & Yıldırım, 2005, s. 224).

Etik Not: Araştırma için Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Bilimsel Araştırma Etik Kurulu'ndan etik onay alınmıştır (Tarih 05.07.2024: , Sayı: E- 61923333- 050. 99-376319).

Katılımcılar

Araştırmanın çalışma grubu, uygun örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Çalışma grubu 2023- 2024 eğitim öğretim yılında bir devlet okulunda eğitim gören ve ortaokul 7. sınıfa giden 28 öğrenciden oluşmuştur. Bu öğrencilerin 14'ü kız, 14'ü erkektir ve içlerinden bir tanesinin bireysel eğitim raporu bulunmaktadır. Bununla beraber öğrencilerin uygulamaya katılmalarında sözlü olarak gönüllülük beyanları alınmıştır. Aşağıdaki tabloda öğrencilerin cinsiyete ve bireysel eğitim rapor durumlarına göre yüzdelik değerleri gösterilmiştir.

Tablo 2. Öğrenci özelliklerinin istatistiksel değerleri

Özellikler	Kategorik Değişkenler	
	n	%
Cinsiyet		
Kız	14	50
Erkek	14	50
Bep Raporu Olanlar		
Kız	-	-
Erkek	1	3,57

Veri Toplama Araçları

Araştırmaya temel olan veriler öğrencilerin akran zorbalığı ile ilgili yazdıkları öykülerden oluşur. Araştırmada yazılı ürünleri elde etmek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının 27 Şubat 2024'te yayımladığı Akran Zorbalığı Ortaokul sunusundan faydalanılmıştır.

Veri Toplama Süreci

Araştırma verileri, iki hafta içerisinde toplanmıştır. İlk hafta, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okulların sunması için sayfasında paylaştığı akran zorbalığı sunusu öğrencilere anlatılmıştır. Söz konusu sunu, iki ders saati içinde tamamlanmıştır. Bununla beraber öğrencilerin, sunu esnasında söz hakkı isteyerek başlarına gelen zorbalık türlerinden bahsetme isteği görülmüştür. Konuşmalarında özellikle kız öğrencilerin daha çok sözel ve duygusal zorbalığa, erkek öğrencilerin ise fiziksel zorbalığa maruz kaldıkları fark edilmiştir. İkinci hafta, çalışma için her bir öğrenciye çizgisiz bir dosya kâğıdı verilerek akran zorbalığını konu edinen bir öykü yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin konuşmadaki isteği

metinleştirme sürecinde de gözlemlenmiş, yazma çabalarındaki heves dikkat çekmiştir. Öykülerin yazılma aşamasında işitsel, sözel ya da görsel bir yardımda bulunulmamış, süre sınırlaması yapılmamıştır. Uygulamaya ayrılan süre, öğrencilerin yazılı anlatımlarına bağlı olarak değişkenlik göstermiştir. Çalışmalar erkek öğrencilerde 13-30 dakika, kız öğrencilerde ise 20- 35 dakika arasında tamamlanmıştır.

Veri Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin, çalışmanın amacı doğrultusunda frekans ve yüzdelik değerleri hesaplanmıştır. Bununla beraber metinler akran zorbalığı türleri, akran zorbalığı rolleri ve akran zorbalığının çözümüne göre rolleri açısından değerlendirilip sınıflandırılmıştır.

Bulgular

1. Metinlerin Türüne Yönelik Bulgular

Öğrencilerin akran zorbalığı konulu birer öykü yazmaları istenmiş ve yazdıkları metinler incelendiğinde tiyatro, öykü ve anı türlerini tercih ettikleri görülmüştür.

Tablo 3. Öğrencilerin yazmayı seçtikleri metin türleri

Cinsiyet	Metin Türleri		
	Tiyatro	Anı	Öykü
Kız	-	7	7
Erkek	1	7	6
Toplam	1	14	13

Tablo 3'te görüldüğü gibi sadece bir erkek öğrenci tiyatro metni yazmış diğer öğrenciler ise öykü ve anı türlerine yoğunlaşmıştır. Yedi kız, yedi erkek toplamda 14 öğrenci anı türünde metnini oluştururken yedi kız, altı erkek toplamda 13 öğrenci ise öykü türünde metinlerini yazmışlardır. Kız ve erkek öğrencilerin yaratıcı yazma ile oluşturdukları metinlerde öykü ve anı türleri dengeli biçimde dağılmıştır. Bu da metin oluştururken öğrencilerin yöneldiği alanları göstermesi açısından önemli görülmüştür. Bununla birlikte oluşturulan metinlerin hiçbirinde akran zorbalığı ile akran çatışmasının karıştırılmadığı dikkat çekmiştir.

2. Temaya Yönelik Bulgular

Öğrencilerden “akran zorbalığı” konulu birer öykü yazmaları ve bu konu çerçevesinde planlarını oluşturmaları istenmiştir. 28 öğrenci içerisinde bir erkek öğrenci akran zorbalığı konusu dışına çıkmış ve metninde herhangi bir kavgayı anlatmayı tercih etmiştir. Bir kız öğrenci ise daha çok haberlerin etkisinden yola çıkarak gerçek dışı bir metin yazmıştır. Aşağıdaki tabloda öğrencilerin temayla ilgili ortaya çıkardıkları metinlere ait bilgiler ve metinlerin grup içerisindeki yüzdelik değerleri gösterilmiştir.

Tablo 4. Metinlerin konu bağlamında yerleri.

	Temanın Kategorik Dağılımı	
	n	%
Konu Dışı	2	7
Konuyla İlgili	26	93

Ortaya çıkan 28 metinden 24'ünde gerçek olmayan olay ve durumlar işlenirken 4'ünde yaşanmış olaylardan esinlenme görülmüştür. Söz konusu bu dört metni yazan kız öğrencilerdir ve bu öğrenciler başlarına gelen zorbaca davranışlardan hareketle metinlerini oluşturmuşlardır. Yazılarının sonlarında ise:

“Gerçek bir hikâyeden uyarlanmıştır.” (k₃)

“Kendi yaşadıklarımın biraz uyarlama yaptım öğretmenim.” (k₆)

“Yaşadığım bir olaydan uyarladım.” (k₁₃)

“Buna benzer bir olay yaşadım ama boyum ve kilomla alakalı değildi.” (k₁₂) şeklinde notlar yer aldığı tespit edilmiştir.

3. Akran Zorbalığı Türlerine Yönelik Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin ortaya çıkardığı metinler incelenmiş ve öğrencilerin metinlerinde öne çıkan zorbalık türleri tespit edilmiştir. Akran zorbalığı konulu 26 metinden 14’ünde bir zorbalık türü ele alınırken 11’inde iki zorbalık türüne yer verilmiş ve birinde ise üç zorbalık türü aynı anda kullanılmıştır. Aşağıdaki tabloda metinlerinde sadece bir zorbalık türüne yer veren öğrencilerin bilgileri ve grup içindeki toplam yüzdeleri gösterilmiştir.

Tablo 5. Sadece bir zorbalık türünü metninde kullananlar.

	Fiziksel	Sözel	Duygusal
Kız	1	4	1
Erkek	7	1	-
Toplam	%57	%36	%7

Tabloda görüldüğü üzere metninde “sadece bir türde zorbalığa yer veren” erkek öğrencilerin 7’si fiziksel, 1’i ise sözel zorbalıktan bahsetmiştir. Öte yandan metninde tek bir türde zorbalığı anlatan kız öğrencilerden sadece 1’i fiziksel, 4’ü ise sözel zorbalığı kullanmıştır. Burada genel yönelimin kız öğrenciler için sözel, erkek öğrenciler içinse fiziksel zorbalık olduğu görülür. Fiziksel, sözel ve duygusal zorbalığa yönelik metinlerde yer alan bazı cümleler şöyledir:

“O sırada ben vurduğum için bizim takımdan birkaç kişi bana bağırmağa başladı. Sanki sadece benim yüzümden kaybetmişiz gibi üzerime geldiler.” (k₆)

“Sonra bu kızlar Deniz’e sözlü bir şekilde zorbalık yapmışlar, ona küfürler etmişler.” (k₈)

“Leyla beni koridorun sonuna kadar saçımdan tutarak sürükledi.” (k₉)

“Ben biraz kilolu, kısa boylu bir fiziğe sahiptim. Benden biraz uzun ve daha güzel bir fiziği olan arkadaşım: Hey! durun durun, ben onu takımda istemiyorum dedi.” (k₁₂)

“Talha, Emre’ye çok kızdığı için gözünün altına yumruğu vurdu.” (e₁)

“Okul zamanı Ahmet beden dersinde top oynarken Kemal uçan tekmeyle Ahmet’in koluna vurmıştu.” (e₈)

Aşağıdaki tabloya birden fazla zorbalık türünü bir arada kullanan öğrenci bilgileri ve öğrencilerin grup içindeki toplam yüzdeleri eklenmiştir.

Tablo 6. Birden fazla zorbalık türünün metinlerdeki dağılımı.

	Fiziksel-sözel	Sözel-Duygusal	Sözel- Maddi Zarar	Fiziksel-Sanal-Sözel
Kız	2	3	1	-
Erkek	4	-	-	1
Toplam Değer	%55	%27	%9	%9

Tablodan yola çıkarak diyebiliriz ki kız öğrencilerden ikisi fiziksel-sözel zorbalığı, üçü sözel duygusal zorbalığı, biri ise sözel ve maddi zarara uğratmaya yönelik zorbalığı metinlerinde kullanmıştır. Bunun yanı sıra erkek öğrencilerden dördü fiziksel-sözel zorbalığa ve biri fiziksel-sanal- sözel zorbalığa metninde yer vermiştir.

Tablo 5 ve 6’daki değerler dikkate alındığında öğrencilerin metinlerinde en çok fiziksel ve sözel zorbalık türlerini kullandıkları görülür. En az kullanılan akran zorbalığı türü ise maddi zarar veren zorbalık ve sanal zorbalık olarak karşımıza çıkar. Aşağıya konuyla ilgili olarak öğrencilerin bazı cümlelerine yer verilmiştir:

“Merve onun önünü kesip deve yemek yiyemez paramı bana ver diye okulun önünde ona bağırmişti. Çocuklar Merve’nin sözlerine gülüp ona destek oluyorlardı. Zavallı Ayşe parasını verip sınıfa gitmişti çok üzülmüştü.” (k₇)

“Selda’ya fiziksel şiddet uyguluyorlar ve Selda’nın fiziksel özelliklerinin hepsiyle dalga geçiyorlar.” (k₁₁)

“Mehmet Ebubekir’e vurunca arkadaşları ona gaz verdiği için bu işi marifetmiş gibi sanar ve devam eder. Mehmet, Ebubekir’in şişman bir fotoğrafını çekerek sosyal medyaya atar ve dalga geçer.” (e₇)

4. Akran Zorbalığı Rollerine Ait Bulgular

Öğrencilerin ortaya çıkardığı metinlerin “akran zorbalığı rollerine” göre incelenmesinde zorba, kurban, hem zorba hem kurban ve izleyici grubu tespit edilmiştir. Metinlerin tamamında her öğrencinin mutlaka “zorba” ve “kurban” a yer

verdiği görülürken 13 metinde “destekleyici ve savunucu” olarak nitelendirilen izleyici rolü kullanılmıştır. Bununla beraber 1 metinde ‘hem kurban hem zorba’ rolü ele alınmıştır. Aşağıdaki tabloda metinlerdeki bu rollerin dağılımı ve toplam yüzdelik değerleri gösterilmiştir.

Tablo 7. Akran Zorbalığında Rollerin Dağılımı.

	Destekleyici	Savunucu	Hem Zorba Hem Kurban
Kız	2	2	-
Erkek	1	8	1
Toplam	%21	%72	%7

Tabloda görüldüğü üzere kız öğrencilerinin yazdığı metinlerdeki izleyici rolü, 2 destekleyici ve 2 savunucu olmak üzere toplamda 4 metinde ele alınmıştır. Erkek öğrencilerinin metinlerinde ise 1 destekleyici 8 savunucu olmak üzere toplam 9 metin, izleyici rolü ile kurgulanmıştır. Bununla beraber erkek öğrencilerinin metinlerinde savunucu yani kurbanı yardım eden izleyici rolü kız öğrencilerinin metinlerine göre 4 kat daha fazladır. Aşağıda öğrencilerin metinlerinde öne çıkan “akran zorbalığı rollerine” dair bazı cümlelere yer verilmiştir:

“Ona zorbalık yaptıkları için oynayamıyormuş ve kaleciye bir daha zorbalık yapılmasına müsaade etmedik.” (e₄)

“Mehmet Ebubekir’e vurunca arkadaşları ona gaz verdiği için bu işi marifetmiş gibi sanar ve devam eder.” (e₇)

“Maç yaparken Recep Ali’ye vuruyor, tekmeliyordu. Hemen Recep Ali’nin yanına gittik. Ali’yi kendimize doğru çektik ve kurtardık.” (e₁₀)

“Kevser’i kendime çektim. ‘İyi misin?’ dedim. Kevser kekeleyerek: ‘İ-iyiyim T-teşekkürler, dedi.’” (k₁₀)

5. Akran Zorbalığı Çözümüne Yönelik Bulgular

Öğrencilerin oluşturduğu metinlerde ‘çözüm’ olarak neyi gözettiklerinin incelendiği bu bölümde, akran zorbalığı konulu 26 metinden 11’inde öğrenciler herhangi bir çözüme yer vermemiştir. 15 öğrenci ise çeşitli yollarla zorbalığa çözüm bulmuştur. 9 metinde durumun çözümü için okul ve eğitimcilerin, ebeveynlerin ve sosyal çevrenin rolü aktif kullanılmıştır. Akran zorbalığı çözümünde roller dışında kurbanın mücadelesi ile sorunun çözüldüğü 2 kız, 2 erkek toplamda 4 metin bulunmaktadır. Taşınarak ya da okuldan ayrılarak söz konusu zorbalıktan kaçma eğilimi ise 2 erkek öğrenci metninde yer almıştır.

Aşağıdaki tabloda öğrenci metinlerinde yer alan çözüm rollerine ve bu rollerin toplam yüzdelik değerlerine yer verilmiştir.

Tablo 8. Akran zorbalığının çözümüne dair

	Ebeveynlerin Rolü	Okul ve Eğitimcilerin Rolü	Sosyal Çevrenin Rolü
Kız	1	5	1
Erkek	-	1	1
Toplam Değer	%11	%67	%22

Tabloda görüldüğü üzere 1 kız öğrencinin metninde ebeveyn rolü ile zorbalığa çözüm bulunurken 5 kız, 1 erkek toplamda 6 metinde çözüm için okul ve eğitimcilerin rolünden faydalanılmıştır. Bununla beraber 1 kız, 1 erkek toplamda iki öğrencinin metninde sorunun giderilmesi için sosyal çevrenin rolü ele alınmıştır. Sonuç olarak değerlere bakıldığında 7 kız, 2 erkek toplamda 9 öğrencinin akran zorbalığı için çözüm rollerini kullanmayı tercih ettiği görülür. Öte yandan dikkati çeken bir diğer nokta, erkek öğrencilerinin hiçbirinin ebeveyn rolünü kullanmamasıdır.

Erkek öğrencilerin metinlerinden ve grup içerisindeki sayısal değerlerinden yola çıkarak problem durumlarında, okul ve eğitimciler ile ebeveyn rolünü tercih etmede kız öğrencilere göre anlamlı farklılıkları bulunduğu söylenebilir. Erkek öğrenciler bu rolleri oldukça az kullanırken kız öğrenciler bu rolleri kullanarak dışarıdan yardım almaya açık olduklarını gösterir. Hem verilen bilgilerden hem de tablodaki değerlerden yola çıkılarak denilebilir ki erkek öğrencilerin problem durumundan kurtulmak için yer değiştirmeye, içerden ya da az da olsa dışardan destek almaya eğilimleri vardır. Aşağıda akran zorbalığının çözümüne yönelik öğrencilerin yazdıkları bazı cümlelere yer verilmiştir:

“Müdür çok özür dileriz, dedi. Müdür ben o Mert ve Murat’ı attıracağım merak etmeyin, dedi.” (k₄)

“Ben oradan ayrılmıştım ama Sare orada kalmıştı, hemen koşup Aslı hocaya haber verdim, Aslı hoca her şeyi halletmişti.” (k₁₃)

“Muzaffer Bey oğlunun geleceğinin bu mahallede olmadığını anlamış ve başka mahalleye taşınmıştı hikâye burada bitmişti.” (e₉)

Sonuç ve Tartışma

Akran zorbalığı, hayatın her yerinde bireylerin karşılaştığı ve çoğunlukla tek başlarına bir çözüme ya da sonuca ulaştırmakta zorlandıkları bir alandır. Bireyin bu alanı çok iyi tanıyıp öğrenmesi gerekir. Aksi takdirde yaşanan bu olumsuzluk, bazen uzun yıllara yayılırken bazense ömür boyunca bireyin omuzlarında taşıması gereken bir yük olarak kalır. Alpay vd. (2021, s. 444) incelemelerinde zorbalığın okul öncesi dönemden üniversite yıllarına kadar devam eden bir eylem olduğu görülür. Onlara göre okulda zorbalığı önlemek için yapılması gereken çocuklara olumlu tutum kazandırmak, risk gruplarını belirlemek ve önleyici programlar geliştirmektir. Yaptıkları çalışma bu açıdan önemlidir ve araştırmalarının amacı ile çalışmamızın hedeflerinin aynı doğrultuda olduğu fark edilir. Gürhan (2017, s. 1) fiziksel zorbalığa maruz kalmanın kız öğrencilere nazaran erkek öğrencilerde daha fazla olduğunu belirtmiştir. Yaptığımız incelemede de öğrencilerin hem sözlü beyanlarında hem de ortaya çıkardıkları metinlerde erkek öğrencilerin fiziksel zorbalığa daha fazla maruz kaldıkları sonucu elde edilmiştir. Bu bakımdan Gürhan’ın çalışmasıyla paralel veriler elde ettiğimiz gerçektir. Gürsoy (2010, s. 13) ise çalışmasında son yıllarda akran zorbalığının nedenleri ve sonuçları yönelik araştırma sayılarında artış olduğunu söyler. Buna rağmen geline nokta öğrencilerin zorbalıkla karşılaşma durumu incelendiğinde çalışmaların yetersiz olduğu öne çıkar. Yıldırım (2012, s. 39) incelemesinde akran zorbalığını, okulların ve toplumun önemli bir güvenlik sorunu haline geldiğini belirterek konuyla ilgili önlemler alınmasına işaret eder. Aslında yürüttüğümüz çalışmanın gizil amaçlarından biri de açık veren güvenlik problemini öne çıkarmak olduğundan Yıldırım’ın (2012) amacıyla aynı doğrultuda hareket ettiğimiz görülür.

Yaratıcı yazma ise kişilerin hayal gücünü harekete geçirerek ortaya metinler çıkarılmasını destekler. Özellikle yaratıcı yazma sürecinde var olan problemler üzerinde düşünmek; hayal gücünü, yaratıcılığı ön planda tutar. Bu sayede kişi, kendisine en uygun ve en iyi çözüm yollarını geliştirmiş olur. Akran zorbalığı ile ilgili öğrencilerin düşüncelerinin ilk kez metinleştirildiği bu çalışmada yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığı temsil edilmiştir.

Ortaokul 7. sınıfa giden 14 kız ve 14 erkek toplamda 28 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Çalışma için Milli Eğitim Bakanlığı tarafından okulların sunması için sayfasında paylaştığı akran zorbalığı sunusu öğrencilere anlatılmış daha sonra dinlediklerinden yola çıkarak öykü yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin büyük bir çoğunluğu metin türü olarak anı ve öykü üzerinde yoğunlaşmıştır. 28 öğrenci içerisinden yalnızca iki öğrenci konu dışı tema seçiminde bulunmuştur. Öğrencilerin metinlerinde en çok fiziksel ve sözel zorbalık türlerini kullandığı görülmüş ve en az kullanılan akran zorbalığı türünün maddi zarar veren zorbalık ile sanal zorbalık olduğu tespit edilmiştir. Metinler incelendiğinde erkek öğrencilerin savunmacı izleyici rolünü kız öğrencilere göre metinlerinde 4 kat daha fazla işlediği fark edilmiştir. Kız öğrencilerin duruma çözüm ararken erkek öğrencilere kıyasla dışarıdan yardım almaya daha açık oldukları tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen metinlerde kız öğrencilerin problem durumundan kaçmayı hiçbir şekilde tercih etmediği görülürken erkek öğrencilerin sayı olarak az da olsa mekânı terk etmeyi seçtikleri dikkat çeker.

Alanyazını incelendiğinde yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığı çalışmalarının daha önce yapılmadığı tespit edilmiştir. Ataman (2006, s. 71) “Yaratıcı Drama Sürecinde Yaratıcı Yazma” isimli incelemesinde yaratıcı drama uygulamaları ile hem yazınsal değeri yüksek metinler hem öğrencilerde yazmaya karşı istek uyandırmak istediğini belirtmiştir. Akran Zorbalığı konulu araştırmamızda metin yazmak için öğrencilerin sürekli maruz kaldığı böylesi bir durumu arzu ederek kaleme alacaklarını ön gördüğümüzden Ataman’ın (2006) çalışmasındaki amaç ile uyum içerisinde hareket ettiğimiz saptanmıştır. Maltepe’nin (2006) “Türkçe Öğretiminde Yazılı Anlatım Uygulamaları İçin Bir Seçenek: Yaratıcı Yazma Yaklaşımı” çalışmasında, sonuç olarak yaratıcı yazma yaklaşımının; öğrencinin kendi yaşantı ve deneyimlerinden yola çıkarak gözlemlerini, hayal gücünü, dış dünyaya yönelik algılarını yansıtabilmesine olanak sağladığı görülmüştür. Çalışmamızın bulgular bölümünde bazı öğrencilerin yazılarının sonunda anlattıkları öyküye benzer bir olayın kendilerinin başına geldiğini söylemesi Maltepe’nin (2006) araştırmasının sonuçlarıyla uyum içerisindedir. Temizkan’ın (2011, s. 929) “Yaratıcı Yazma Etkinliklerinin Öykü Yazma Becerisi Üzerindeki Etkisi” isimli çalışmasında yaratıcı yazma etkinlikleri öykü yazma becerisini geliştirmede geleneksel yazma eğitiminden daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığı çalışmasında yaratıcı yazma becerisini tercih edilme nedeniyle Temizkan’ın (2011) çalışmasının sonucu uyum sağlamaktadır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarından yola çıkarak şu önerilerde bulunulabilir: Bilindiği gibi çalışma tek bir okulda yürütülmüş, sadece iki sınıfı kapsamış ve iki hafta sürmüştür. Bununla beraber çalışmada öğrencilerden öykü yazmaları istenmiştir. Araştırma ile öğrencilerdeki yaratıcı yazma becerileri geliştirileceği düşünüldüğünden tür olarak öykünün dışında kalan diğer alanlarda çalışmalar yapılabilir. Bu sayede bireyin kendini ifade etme becerisi geliştirilecek, söz varlığının aktif kullanılması ile zihinsel becerilere katkı sağlanacaktır. Ayrıca farklı yaratıcı yazma tekniklerinin kullanılmasıyla öğrencilerdeki ilgi, istek ve estetik zevkin oluşması desteklenecektir.

Akran zorbalığı konu itibarıyla tiyatro ya da drama metinlerine dönüştürülebilir güçtedir. Bu anlamda yapılabilecek bir çalışma ile öğrencilerde dikkat, algılama, dinleme, konuşma, beden dilini doğru kullanma, empati gibi beceriler gelişecektir. Öte yandan soyut olan durumlarsa somutlaşıp görünür hale gelecektir.

Akran zorbalığı ile yapılacak çalışma, iki şubeyle yürütüldüğünden araştırmacılar sürece güvenilirliği artırmak adına daha fazla şube dâhil edebilir. Bu sayede yaratıcı yazma ürünlerinde akran zorbalığı temsiline yönelik metinlerin hem çeşitliliği artacak hem de öğrenci yönelimlerinin tespitindeki dağılım farklılaşabilecektir. Bu tip çalışmalardan elde edilen verilerin öğretmenlere yol göstereceği, rehber olacağı, öğrencilereyse olumlu etkiler sunacağı ön görülmüştür.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Tek yazarlı bir çalışmadır.

Destek ve Teşekkür

Çalışma için herhangi bir finansal destek alınmamıştır. Çalışmada bilgisini esirgemeyerek kıymetli zamanını bana ayıran Dr. Görkem Aslan'a, Deniz Ulaş Yılmaz'a ve yardımlarından ötürü Prof. Dr. Mustafa Altun'a sonsuz teşekkür ederim.

Çıkar Çatışması

Çalışma tek yazarlı olduğundan herhangi bir çıkar çatışması söz konusu değildir.

Kaynakça

- Akbaş, O. (2023). Akran zorbalığı (1. baskı). İstanbul: Yediveren.
- Akduman, N., Özbek, Y. Ö., Taneri, O. P. (2022). Bibliyoterapi kullanarak akran zorbalığı ile mücadele (1. baskı). Anı yayıncılık.
- Alpay, Emli, E., Süner, F.A., Ünal, B. (2021). Akran zorbalığına kısa bir bakış: Birinci basamak sağlık çalışanlarına tavsiyeler. *Sürekli tıp eğitimi dergisi*, 30 (6), 444-450. Doi: 10. 17942/sted. 915101.
- Ataman, M. (2006). Yaratıcı drama sürecinde yaratıcı yazma. *Yaratıcı drama dergisi*. 1(1). 71-83. <https://doi.org/10.21612/yader.2006.006>
- Beydemir, A. (2010). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersinde yaratıcı yazma yaklaşımının yazmaya yönelik tutumlara, yaratıcı yazma ve yazma erişisine etkisi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi) Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Büyüköztürk, Ş. , vd. (2024). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (35. baskı). Pegem akademi.
- Dewey, J., Dunsmuir, S. , Birch, S. (2022). *Akran zorbalığı* (Çev: N.Yener). Kuraldışı yayıncılık.
- Duygulu, H. , Muslu, E. (2023). *Akran zorbalığı ebeveynler ve eğitimciler için* (1. baskı). Sonçağ Akademi.
- Doğan, A. & Yüzbaşı-Vural, D. (2021). *Akran Zorbalığı- Rehber Öğretmen/ Psikolojik Danışanlar İçin Kitapçık*. Meb Yayınları.
- Dönmez, A. & Topçu, E., A.(2015). Bir grup süreci olarak akran zorbalığı: katılımcı rollerinin cinsiyet ve sosyal statü açısından incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*.30 (75). 1-13. <https://doi.org/10.33206/mjss.1013219>
- Erk, B. A. (2019). *Akran Zorbalığı* (2. baskı). Ekinoks yayınevi.
- Erk, B., A. (2022). *Akran zorbalığı önleme ve farkındalık etkinlikleri* (1. baskı). Ekinoks Yayınevi.
- Emre, İ. (2021). Zorbalık. *Türk Dili*.70 (837), 89-91. Erişim adresi: <https://www.tdk.gov.tr/wp-content/uploads/2021/08/%C4%B0smet-Emre- d -ZORBALIK- -4.pdf>. Erişim tarihi: 20.02.2024.
- Gürhan, N. (2017). Her yönü ile akran zorbalığı. *Türkiye Klinikleri J Psichiatri Nurs- Special Topics*. 3 (2),175-181. <https://doi.org/10.18301/rss.621>
- Gürsoy, C. E. (2010). Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Göçen, G. (2021). *Yazdıkça yazıyorum II*. (2. baskı). Pegem akademi.
- Göçer, A. (2019). *Yazma eğitimi* (4. baskı). Pegem akademi.
- Gürsoy, C. E. (2010). Ergenlerde sosyodemografik özelliklere ve algılanan sosyal destek ile akran zorbalığına maruz kalmanın incelenmesi. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kasap, D. (2019). *Yaratıcı okuma-yaratıcı yazma çalışmalarının yaratıcı okuma, okuduğunu anlama, yazma ve yaratıcı yazma erişisine etkisi*. (Yayımlanmış doktora tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Kasten, C. , W. & Yıldırım, K. (2013). *Okuma ve yazma eğitimi: Tek başına öğrenemem ki* (1.baskı). Pegem akademi.
- Maden(2022). *Türkçe öğretim programları yöntem ve teknikler* (1. baskı). Nobel kitap.
- Maltepe, S. (2006). Türkçe öğretiminde yazılı anlatım uygulamaları için bir seçenek: yaratıcı yazma yaklaşımı. *Dil dergisi*. 11 (132). 55-66. https://doi.org/10.1501/dilder_0000000056
- Milli Eğitim Bakanlığı (2024). Akran zorbalığı öğretmen sunumu. <https://orgm.meb.gov.tr/www/akran-zorbaligi/icerik/2085>. 04.04.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Pişkin, M. (2022). Okul zorbalığı: tanımı, türleri, ilişkili olduğu faktörler ve alınabilecek önlemler. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*. 2(2), 531-562.

- Şahan, Ö. (2020). *Akran zorbalığı. Arkadaşlık ilişkileri ve çatışmaları üzerine rehber* (3. baskı). Pozitif yayınevi.
- Şimşek , H. & Yıldırım, A. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin yayınevi.
- Temizkan, M. (2011). Yaratıcı yazma etkinliklerinin öykü yazma becerisi üzerindeki etkisi. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*. 11 (2), 919-940. <https://doi.org/10.35233/oyea.703204>
- Tonyalı, E. (2010). *Yaratıcı yazma uygulamalarının ilköğretim altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine etkisi*. (Yayımlanmış yüksek lisans tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yalnız, A. (2023). *Akran zorbalığı* (1. baskı). Nobel bilimsel.
- Yeldan, D.(2023). *Siber suçlar taciz-zorbalık-şiddet-intikam* (2. baskı). Seçkin hukuk.
- Yıldırım, R. (2010). Akran zorbalığı. *Celal Bayar üniversitesi sosyal bilimler dergisi*. 10(2), 39-51.